

חומש רס"י משולב

פרשת שופטים, דברים טז (יה) - כא (ט), צ"ז פסוקים

פרק טז

(יח) שפטים ושטרים שופטים, דיינים הפוסקים את הדין. ושוטרים, הרודין את העם אחר מצותם, שמכין וכופתין במקל ובברצועה עד שיקבל עליו את דין השופט, תתקדלך בכלי שערך בכל עיר ועיר אשר יקוק אליהך נתן לך לשבטיך מוסב על תתן לך, שופטים ושוטרים תתן לך לשבטיך בכל שערך אשר ה' אלהיך נותן לך. לשבטיך. מלמד שמושיבין דיינין לכל שבט ושבט ובכל עיר ועיר, ושפטו את העם משפט צדק. מנה דיינין מומחים וצדיקים לשפוט צדק:

(יט) לא תטה משפט כמשמעו, לא תכיר פנים אף בשעת הטענות. אזהרה לדיין שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אחד עומד ואחד יושב, לפי שכשרואה שהדיין מכבד את חבירו מסתמין טענותיו, ולא יתקח שחר אפילו לשפוט צדק כי השחר ענין חכמים משקבל שוחד ממנו אי אפשר שלא יטה את לבו אצלו להפוך בזכותו ויסלף דברי צדיקים. דברים המצודקים, משפטי אמת:

(כ) צדק צדק תרדף הלך אחר בית דין יפה למען תחיה וירשת את הארץ אשר יקוק אליהך נתן לך. כדאי הוא מנוי הדיינין הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על אדמתן: ס

(כא) לא תטע לך אשרה לחייבו עליה משעת נטיעתה, ואפילו לא עבדה עובר בלא תעשה על נטיעתה כליעץ אצל מזבח יקוק אליהך אשר תעשה לך: לא תטע לך אשרה כל עץ אלל מזבח ה' אלהיך. אזהרה לנוטע אילן ולבונה בית בהר הבית: ס

(כב) ולא תקים לך מצבה מצבת אבן אחת, להקריב עליה אפילו לשמים, אשר שנה יקוק אליהך. מזבח אבנים ומזבח אדמה ציוה לעשות, ואת זו שנה, כי חק היתה לכנענים. ואף על פי שהיתה אהובה לו בימי האבות, עכשו שנהא מאחר שעשאוה אלו חק לעבודה זרה: ס

פרק יז

(א) לא תזבח ליקוק אליהך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע אזהרה למפגל בקדשים על ידי דבור רע. ועוד נדרשו בו שאר דרשות בשחיתת קדשים, כי תועבת יקוק אליהך הוא: ס

(ב) כרימץ בקרבך באחד שערך אשר יקוק אליהך נתן לך איש אר אשר יעשה את הרע בענין יקוק אליהך לעבר בריתו. אשר כרת אתכם שלא לעבוד עבודה זרה:

(ג) וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמשן או לירח או לכל צבא השמים אשר לא יצויתו. לעבדם:

(ד) והגדלך ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נכון. מכון העדות נעשתה התועבה הזאת בישראל:

(ה) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שערך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו:

והולאת את האיש ההוא וגו' אל שערך וגו'. המתרגם אל שערך לתרע בית דינך טועה, שכן שנינו - אל שערך זה שער שעבד בו. או אינו אלא שער שבדון בו, נאמר שערך למטה ונאמר שערך למעלה (לעיל פס' ב), מה שערך האמור למעלה שער שעבד בו, אף שערך האמור למטה שער שעבד בו, ותרגמו 'לקרן'.

(ו) עלפי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת עלפי עד אחד: שנים עדים או שלשה. אם מתקיימת עדות בשנים למה פרט לך בשלשה, להקיש שלשה לשנים, מה שנים עדות אחת, אף שלשה עדות אחת, ואין נעשין זוממין עד שיזמו כולם:

(ז) יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד בלהעם באחרונה ובקרת הרע מקרבך: פ

(ח) כי יפלא ממך דבר למשפט כל הפלאה לשון הבדלה ופרישה, שהדבר נבדל ומכוסה ממך, בין דם דם טמא לדם טהור, בין דין דין זכאי לדין חייב, ובין נגע לנגע בין נגע טמא לנגע טהור, דברי ריבית בשערך שיהו חכמי העיר חולקים בדבר, זה מטמא וזה מטהר, זה מחייב וזה מזכה, וקמת ועלית אלהים אשר יבחר יקוק אליהך בו: וקמת ועלית. מלמד שבית המקדש גבוה מכל המקומות:

(ט) ובאת אלהיכם הלוי הכהנים שיצאו משבט לוי ואלה השפט אשר יהיה בימים ההם ואפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו אתה צריך לשמוע לו, אין לך אלא שופט שבימך, ודרשת והגידו לך את דבר המשפט:

(י) ועשית עלפי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יקוק ושמרת לעשות בכל אשר יורוך:

(יא) עלפי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל. אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכל שכן שאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל:

(יב) והאיש אשר יעשה בזה לבלתי שמע אלהיך העמד לשרת שם את יקוק אליהך או אלה השפט ומת האיש ההוא ובקרת הרע מישראל:

(יג) וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידו עוד: וכל העם ישמעו. מכאן שממתינין לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל: ס

*

שני

(יד) כרתבא אלהיך אשר יקוק אליהך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך בכלהגוים אשר סביבתי: (טו) שום תשים

ונחלת שבעה שבטים. ומתוך שמשו ויהושע לא חלקו נחלה אלא לחמשה שבטים בלבד, שכן משה הנחיל לראובן וגד וחצי שבט מנשה, ויהושע הנחיל ליהודה ואפרים ולחצי שבט מנשה, ושבעה האחרים נטלו מאליהם אחרי מות יהושע, מתוך כך הזכיר חמשה לבד ושבעה לבד:

(ג) וְזֶה יְהִי מִשְׁפָּט הַכְּהֻנִּים מֵאֵת הָעַם וְלֹא מֵאֵת הַכֹּהֲנִים מֵאֵת זִבְחֵי הַזִּבְחָה אֲסִיּוֹר אֲסִיּוֹה פֶּרֶט לַחִיָּה וְנִתֵּן לַכֹּהֵן הַזֶּרַע מִן הַפֶּרֶק שֶׁל אֲרוֹכָבָה עַד כֹּף שֶׁל יַד שְׁקוֹרִין אֲשֶׁלְדו"ן [עצם השכם] וְהַלְחִיִּים עִם הַלֶּשֶׁן. דורשי רשומות היו אומרים, זרוע - תחת יד, שנאמר ויקח רומח בידו (במדבר כה ז). לחיים - תחת תפילה, שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל (תהלים קו ל) וְהַקֹּהֵל. תחת האשה אל קבתה (במדבר כה ח):

(ד) רֵאשִׁית הַגֶּגֶז תִּירֶשֶׁן וְיִצְהָרֶךְ וְרֵאשִׁית גֶּז צֹאנֶךָ תִּתְּרֶלֶךְ:

לרשית לגג. זו תרומה. ולא פירש בה שיעור, אבל רבותינו נתנו בה שיעור, עין יפה אחד מארבעים, עין רעה אחד מששים, בינונית אחד מחמשים. וסמכו על המקרא שלא לפחות מאחד מששים, שנאמר 'וששיתם האיפה מחומר השעורים' (יחזקאל מה יג), שישית האיפה - חצי סאה, כשאתה נותן חצי סאה לכור, הרי אחד מששים, שהכור שלשים סאין.

ולרשית גז לאנך. כשאתה גוזז צאנך בכל שנה תן ממנה ראשית לכהן. ולא פירש בה שיעור. ורבותינו נתנו בה שיעור - אחד מששים. וכמה צאן חייבות בראשית הגז, חמש רחלות, שנאמר 'וחמש צאן עשויות' (שמואל א' כה, יח). רבי עקיבא אומר ראשית גז שנים, צאנך ארבעה, תתן לו הרי חמשה:

(ה) כִּי בֹו בָּחַר יִקְנֶה אֱלֹהִים מִכָּל־שִׁבְטֶיךָ לַעֲמֹד לְשֶׁרֶת מִכָּאן שֶׁאֵין שִׁירוֹת אֲלֵא מַעֲמֹד בְּשֵׁם יִקְנֶה הוּא וּבְנָיו כָּל־הַיָּמִים: ס

*

רביעי

(ו) וְכִי־יָבִיא הַלֵּוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ מִכָּל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־הוּא גֵר שָׁם וּבָא בְּכָל־אֹתוֹת נִפְשׁוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־יִבְחַר יִקְנֶה:

(ז) וְשֶׁרֶת* בְּשֵׁם יִקְנֶה אֱלֹהִים כָּל־אֲחִיו הַלֵּוִים הָעֹמְדִים שָׁם לִפְנֵי יִקְנֶה:

(ח - ו) וְכִי יָבֵא הַלֵּוִי. יכול בבן לוי ודאי הכתוב מדבר, תלמוד לומר ושרת, יצאו לויים שאין ראויין לשרת.

ובא ככל אות נפשו וגו' ושרת. למד על הכהן שבא ומקריב קרבנות נדבתו או חובתו ואפילו במשמר שאינו שלו. דבר אחר, עוד למד על הכהנים הבאים לרגל שמקריבין במשמר ועובדין בקרבנות הבאות מחמת הרגל, כגון מוספי הרגל, ואף על פי שאין המשמר שלהם:

(ח) חֶלֶק בְּחֶלֶק יִאֲבָלוּ לְבַד מִמִּבְּרִי עַל־הָאֲבוֹת: ס

חלק כחלק יאכלו. מלמד שחולקין בעורות ובבשר שעירי חטאות. יכול אף בדברים הבאים שלא מחמת הרגל, כגון תמידין ומוספי שבת ונדריים ונדבות, תלמוד לומר לבד ממכריו על האבות, חוץ ממה שמכרו האבות בימי דוד ושמואל, שנקבעו המשמרות ומכרו זה לזה טול אתה שבתך ואני אטול שבתך:

(ט) כִּי אֵתָהּ בָּא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִקְנֶה אֱלֹהִים נָתַן לָךְ לֹא־תִלְמַד לַעֲשׂוֹת כְּתוּעַבֹת הַגֵּוִים הָהֵם: לא תלמד לעשות. אבל אתה למד להבין ולהורות, כלומר להבין מעשיהם כמה הם מקולקלים, ולהורות לבניך לא תעשה כך וכך, שזה הוא חוק הגוים:

על־יך מלך אשר יבחר יקנך אלהים בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא:

(טז) וְכֹה לֹא־יִרְבֶּה־לּוֹ סוּסִים וְלֹא־יֵשִׁיב אֶת־הָעַם מִצְרִימָה לְמַעַן הַרְבוֹת סוּס, לא ירבה לו סוסים. אלא כדי מרכבתו, שלא ישיב את העם מצרימה, שהסוסים באים משם, כמה שנאמר בשלמה 'ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוסים בחמשים ומאה' (מלכים א' י כט) ויקנך אחר לך לא תספון לשוב בדרך הזה עוד:

(יז) וְלֹא יִרְבֶּה־לּוֹ נָשִׁים אֲלֵא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, שמצינו שהיו לו לדוד שש נשים, ונאמר לו ואם מעט ואוספה לך כהנה וכהנה (שמואל ב' יב ח) וְלֹא יְסוּר לְבָבּוֹ, וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה־לּוֹ מָאֹד. אלא כדי ליתן לאכסניא [לאפסניא]:

(יח) וְהָיָה כְּשִׁבְתּוֹ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתּוֹ אִם עָשָׂה כֵן, כדאי הוא שתתקיים מלכותו וכתב לו אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר מִלְּפָנֵי הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם: את משנה התורה. שתי ספרי תורה, אחת שהיא מונחת בבית גזיו ואחת שנכנסת ויוצאת עמו. ואונקלוס תרגם פתשגן, פתר משנה לשון שנון ודבור:

(יט) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל־יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת־יִקְוֶה אֱלֹהֵיו לְשִׁמּוֹר אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה כְּמִשְׁמַעוֹ הַזֹּאת וְאֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם:

(כ) לְבִלְתִּי רוֹסֵל לְבָבּוֹ מֵאֲחִיו וּלְבִלְתִּי סוּר מִן־הַמִּצְוָה אֲפִילוּ מִצְוַה קְלָה שֶׁל נביא ימין ושמואל לְמַעַן יִאֲרִיךְ יָמָיו עַל־מַמְלַכְתּוֹ מְכַלֵּל הֵן אֵתָה שוֹמֵעַ לֹא. וכן מצינו בשאול שאמר לו שמואל 'שבעת ימים תוחל עד בואי אליך' (שמואל א' י, ח) להעלות עולות, וכתב 'ויחל שבעת ימים' (שם יג, ח). ולא שמר הבטחתו לשמור כל היום, ולא הספיק להעלות העולה עד שבא שמואל ואמר לו 'נסכלת לא שמרת וגו' ועתה ממלכתך לא תקום' (שם פס' יג - יד). הא למדת, שבשביל מצוה קלה של נביא נעשו וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל: הוּא וּבְנָיו. מגיד שאם בנו הגון למלכות הוא קודם לכל אדם: ס

*

שלישי

פרק יח

(א) לֹא־יִהְיֶה לַכְּהֻנִּים הַלֵּוִים כָּל־שִׁבְט לְוִי בֵּין תַּמִּימִין בֵּין בְּעִלֵּי מוֹמִין חֶלֶק בְּבִיזָה וּנְחִלָּה בֶּאֱרֶץ עִסְיִשְׂרָאֵל, אֲשֵׁי יִקְנֶה קִדְשֵׁי הַמִּקְדָּשׁ [קדשי קדשים] וְנִחְלָתוֹ* יִאֲבָלוּ:

(ב) וְנִחְלָה לֹא־יִהְיֶה לּוֹ בְּקֶרֶב אֲחָיו יִקְנֶה הוּא נִחְלָתוֹ כְּאֲשֶׁר דִּבְרִי־לּוֹ. [לאהרן] בארצם לא תנחל וגו' אני חלקך (במדבר יח כ): ס

(א - ב) ונחלתו. אלו קדשי הגבול תרומות ומעשרות, אבל נחלה גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו.

ובספרי דרשו, ונחלה לא יהיה לו - זו נחלת שאר, בקרב אחיו - זו נחלת חמשה. ואינו יודע מה היא. ונראה לי שארץ כנען שמעבר הירדן ואילך נקראת ארץ חמשה עממין, ושל סיחון ועוג שני עממין, אמורי וכנעני. ונחלת שאר לרבות קני וקניז וקדמוני. וכן דורש בפרשת מתנות שנאמר לאהרן, על כן לא היה ללוי וגו' (לעיל י, ט) להזהיר על קניז וקניז וקדמוני.

שוב נמצא בדברי רבי קלונימוס, הכי גרסינן בספרי: ונחלה לא יהיה לו - אלו נחלת חמשה, בקרב אחיו - אלו נחלת שבעה. נחלת חמשה שבטים

שלא מיעט כאן אחותו אלא במקום שיש לקיים בהן הזמה במיתת הבעל:

(כ) וְהַנְּשָׂאִים יִשְׁמְעוּ וַיֵּרָאוּ מִכָּאן שְׁצָרִיכִין הַכֹּרֶזָה, איש פלוני ופלוני נהרגין על שהוזמו בבית דין וְלֹא יִסְפּוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּדָבָר הָרַע הָהוּא בְּקִרְבָּהּ:

(כא) וְלֹא תִחוּס עֵינֶךָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עֵינִי בְּעֵינִי מִמּוֹן, וכן שן בשן וגו' שֶׁן בְּשֶׁן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל: ס

פרק ב

(א) כִּי־תֵצֵא לְמִלְחָמָה סמך הכתוב יציאת מלחמה לכאן, לומר לך שאין מחוסר אבר יוצא למלחמה. דבר אחר, לומר לך אם עשית משפט צדק אתה מובטח שאם תצא למלחמה אתה נוצח. וכן דוד הוא אומר (תהלים קיט, קכא) עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושקי עַל־אִיבֶךָ יהיו בעיניך כאויבים, אל תרחם עליהם כי לא ירחמו עליך וְרֹאִיתָ סוֹס וְרֶכֶב בעיני כולם כסוס אחד, וכן הוא אומר (שופטים ו, טז) והכית את מדין כאיש אחד, וכן הוא אומר (שמות טו, יט) כי בא סוס פרעה עִם רֶב מִמֶּךָ בעיניך הוא רב, אבל בעיני אינו רב לֹא תִירָא מֵהֶם כִּי־יִקְוָה אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ הַמַּעֲלֶךְ מֵאַרְצָן מִצְרַיִם:

(ב) וְהָיָה בְּקִרְבָּכֶם אֶל־הַמִּלְחָמָה סמוך לצאתכם מן הספר מגבול ארצכם וְנִגַּשׁ הַכְּהֵן הַמִּשְׁחָה לך, והוא הנקרא משוח מלחמה וְדָבָר אֶל־הָעָם. בלשון הקודש:

(ג) וְאָמַר אֱלֹהִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אפילו אין בכך זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם אֲתֶם קְרִבִּים הַיּוֹם לְמִלְחָמָה עַל־אִיבֵיכֶם אין אלו אחיכם, שאם תפלו בידם אינם מרחמים עליכם, אין זו כמלחמת יהודה עם ישראל, שנאמר (דה"י ב' כח טו) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה, וכל מערומיהם הלבישו מן השלל וילבישום וינעילום ויאכילום וישקום ויסוכום וינהלום בחמורים לכל כושל, ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישבו שומרון, אלא על אויבים אתם הולכים, לפיכך התחזקו למלחמה.

אֶל־יָרֵךְ לְבַבְכֶם אֶל־ תִּירָאוּ וְאֶל־תַּחֲפֹזוּ וְאֶל־תַּעֲרִיצוּ מִפְּנֵיהֶם. ארבע אזהרות כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושים. מגיפים בתריסיהם כדי להקישן זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו אלו שכנגדם וינוסו, ורומסים בסוסיהם ומצהילין אותם להשמיע קול שעטת פרסות סוסיהם, וצוחין בקולם, ותוקעין בשופרות ומיני משמיעי קול.

אֵל יָד לְכַנְסָם. מצהלות סוסים. אל תיכלו. מהגפת התריסין. ואל תחפזו. מקול הקרנות. ואל תערכו. מקול הצווחה:

(ד) כִּי יִקְוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ עִמָּכֶם לְהַלָּחֵם לָכֶם עַסְאִיבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם:

כִּי ה' אֱלֹהֵינוּ. הם באים בנצחונם של בשר ודם ואתם באים בנצחונם של מקום. פלשתים באו בנצחונם של גלית, מה היה סופו, נפל ונפלו עמו. הַסּוֹלֵךְ עִמָּכֶם. זה מחנה הארון:

(ה) וְדָבְרוּ הַשְּׂטָרִים אֶל־הָעָם לֵאמֹר מִי־הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּנָה בֵּית־חֶדֶשׁ וְלֹא חָנָךְ לֹא דָר בּוֹ. חנוך לשון התחלה לָךְ וְשָׁב לְבֵיתוֹ פְּרִימֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחַנְכֶנּוּ. ודבר של עגמת נפש הוא זה:

אמרו, עבר אדם על מצוה קלה סופו לעבור על מצוה חמורה. לפי שעבר על לא תשנא, סופו לבא לידי שפיכות דמים. לכך נאמר כי יהיה איש שונא לרעהו וגו', שהיה לו לכתוב וכי יקום איש וארב לרעהו והכהו נפש, וְנָס אֶל־אַחַת הָעָרִים הָאֵלֶּה:

(יב) וְשָׁלַחוּ זִקְנֵי עִירָו וְלָקְחוּ אִתָּהּ מִשָּׁם וְנָתַנוּ אִתּוֹ בְּיַד גָּזָל הַדָּם וְמָתָ:

(יג) לֹא־תִחוּס עֵינֶךָ עָלָיו שלא תאמר הראשון כבר נהרג, למה אנו הורגים את זה ונמצאו שני ישראלים הרוגים וּבְעֶרְתָּ דַּם־הַנֶּקִי מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ: ס

*

ששי

(יד) לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גְּבוּל רֵאשִׁים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאַרְצָן אֲשֶׁר יִקְוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ: ס

לֹא תַסִּיג גְּבוּל. לשון נסוגו אחר (ישעיה מב יז), שמחזיר סימן חלוקת הקרקע לאחור לתוך שדה חבירו למען הרחיב את שלו. והלא כבר נאמר (ויקרא יט, יג) לא תגזול, מה תלמוד לומר לא תסיג, למד על העוקר תחום חבירו שעובר בשני לאוין. יכול אף בחוצה לארץ, תלמוד לומר בנחלתך אשר תנחל וגו', בארץ ישראל עובר בשני לאוין, בחוצה לארץ אינו עובר אלא משום לא תגזול:

(טו) לֹא־יָקוּם עָד אֶחָד בְּאִישׁ זֶה בְּנֵה אֵב כָּל 'עד' שבתורה שנים, אלא אם כן פרט לך בו אחד, לְכָל־עוֹן וְלְכָל־חַטָּאת בְּכָל־חַטָּא אֲשֶׁר יַחַטָּא, לְכָל עוֹן וְלְכָל חַטָּאת. להיות חבירו נענש על עדותו, לא עונש גוף ולא עונש ממון, אבל קם הוא לשבועה. אמר לחבירו תן לי מנה שהליתית, אמר לו אין לך בידי כלום, ועד אחד מעיד שיש לו, חייב להשבע לו, עַל־פִּי שְ�נֵי עֵדִים אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: עַל פִּי שְ�נֵי עֵדִים. ולא שיכתבו עדותם באגרת וישלחו לבית דין, ולא שיעמוד תורגמן בין העדים ובין הדיינים:

(טז) כִּי־יָקוּם עַד־חֶמֶס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה. דבר שאינו, שהוסר העד הזה מכל העדות הזאת, כגון שאמרו להם והלא עמנו הייתם אותו היום במקום פלוני:

(יז) וְעַמְדוֹ שְׁנֵי־הָאֲנָשִׁים בעדים הכתוב מדבר, ולמד שאין עדות בנשים, ולמד שצריכין להעיד עדותן מעומד אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב אֵלֶּי בְעֵלִי הַדִּין לִפְנֵי יָקוֹק יהי דומה להם כאילו עומדין לפני המקום, שנאמר בקרב אלהים יִשְׁפּוֹט (תהלים פב, א) לִפְנֵי הַכְּהֹנִים וְהַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר יִהְיוּ בְיָמֵינוּ הָהֵם. יפתח בדורו כשמואל בדורו, צריך אתה לנהוג בו כבוד:

(יח) וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הַיָּטֹב על פי המזמין אותם, שבדקים וחוקרים את הבאים להזימם בדרישה ובחקירה וְהָנָה עַד־שִׁקְרָה כָּל מָקוֹם שנאמר עד, בשנים הכתוב מדבר הָעֵד שִׁקְרָה עָנָה בְּאָחִיו:

(יט) וְעֵשִׂיתָם לוֹ כְּאִשְׁךָ זָמָם ולא כאשר עשה. מכאן אמרו, הרגו אין נהרגין לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבְעֶרְתָּ הָרַע מִקִּרְבָּךְ:

לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו. מה תלמוד לומר לאחיו, למד על זוממי בת כהן נשואה שאינן בשריפה, אלא כמיתת הבעל שהוא בחנק, שנאמר היא באש תשרף (ויקרא כא, ט), היא ולא בעולה. לכך נאמר כאן לאחיו, כאשר זמם לעשות לאחיו, ולא כאשר זמם לעשות לאחותו. אבל בכל שאר מיתות השוה הכתוב אשה לאיש, וזוממי אשה נהרגין כזוממי איש. כגון שהעידה שהרגה את הנפש, שחללה את השבת, נהרגין במיתתה,

(יח) לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת כְּכָל תּוֹעֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ לְאֱלֹהֵיהֶם וְחֻטְאֵתֶם לִיקְוֹק אֱלֹהֵיכֶם: לִמְעַן אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ. הָא אִם עָשׂוּ תִשׁוּבָה וּמִתְגִּיירִים, אֵתָה רִשְׁאֵי לִקְבֹּלָם: ס

(יט) כִּרְתָּצוֹר אֶלְעִיר יָמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיָה לְתַפְשָׁהּ, יָמִים. שְׁנִים. רַבִּים. שְׁלֹשָׁה. מִכָּאן אִמְרוּ אֵין צָרִין עַל עֵירוֹת שֶׁל נֹכְרִים פְּחוֹת מִשְׁלֹשָׁה יָמִים קוֹדֵם לִשְׁבֹּת. וְלִמַּד שְׁפוֹתָח בְּשִׁלּוּם שְׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שְׁמוּאֵל ב' א, א) וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצִקְלָג יָמִים שְׁנִים, וּבְמִלְחַמַת הָרִשּׁוֹת הַכְּתוּב מִדְּבַר, לְאִתְשָׁחִית אֶת־עֵצָה לְגִדֹּחַ עָלָיו גִּרְזֹן בִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֹל וְאֵתוֹ לֹא תִכְרֹת בִּי הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדָּח לְכֹא מִפְּנֵיךְ בְּמִצּוֹר:

כִּי הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדָּח. הִרִי כִי מִשְׁמַשׁ בִּלְשׁוֹן דְּלִמָּא, שְׁמָא הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדָּח לֵהֲכַסֵּנּוּ בַּתּוֹךְ הַמִּצּוֹר מִפְּנֵיךְ לְהַתִּיִּסֵּר בִּיסוּרֵי רַעַב וְצָמָא כְּאִנְשֵׁי הָעִיר, לִמָּה תִשְׁחִיתֵנוּ:

(כ) וְעַן אֲשֶׁר־תִּדְּעַ כִּי־לֹא־עָץ מִאֲכָל הוּא אֶתוֹ תִּשְׁחִית וְכִרְתָּ וּבְנֵיתָ מִצּוֹר עַל־הָעִיר אֲשֶׁר הוּא עֵשָׂה עִמָּךְ מִלְחָמָה עַד רִדְתָּהּ. לִשׁוֹן רְדוּי, שֶׁתִּהְיֶה כְּפּוֹפָה לָךְ: פ

פרק כא

(א) כִּי־יִמְצֵא חָלָל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יִקְוֹק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בְּשִׁדָּח לֹא נֹדַע מִי הָקָדוֹ:

(ב) וַיִּצְאֻ וַיִּזְנְיֻ מִיּוֹחֲדִים שִׁבְצֹנִיק, אִלוֹ סִנְהֲדֵרִי גְדוּלָה וְשִׁפְטִיךָ וּמִדְּרוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהַחֲלָל שׁוֹכֵב אֶל־הָעֵרִים אֲשֶׁר סְבִיבֹת הַחֲלָל. לִכְל צֵד לִידַע אִיזוֹ קְרֹבָה:

(ג) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל־הַחֲלָל וְלִקְחוּ וְזָקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֲגָלָת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא־עֹבֵד בּוֹ וְלֹא יִגְרַע, וְעָרְפוּ שָׁם אֶת־הָעֲגָלָה בְּנָחַל: וְעָרְפוּ. קוֹצֵץ עֵרְפָה בְּקוֹפִץ. אִמֵּר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, תִּבְא עֲגָלָה בֵּת שְׁנֵתָה שֶׁלָּה עֵשֶׂתָה פִּירוֹת, וְתִעֲרַף בְּמָקוֹם שֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה פִּירוֹת, לְכַפֵּר עַל הָרִיגָתוֹ שֶׁל זֶה שֶׁלָּה הִנִּיחוּהוּ לַעֲשׂוֹת פִּירוֹת:

(ד) וְהוֹדְרוֹ וְזָקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת־הָעֲגָלָה אֶל־נָחַל אֵיתָן קֶשֶׁה שֶׁלָּה נִעְבַּד אֲשֶׁר לֹא־יִעֲבֹד בּוֹ וְלֹא יִגְרַע, וְעָרְפוּ שָׁם אֶת־הָעֲגָלָה בְּנָחַל: וְעָרְפוּ. קוֹצֵץ עֵרְפָה בְּקוֹפִץ. אִמֵּר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, תִּבְא עֲגָלָה בֵּת שְׁנֵתָה שֶׁלָּה עֵשֶׂתָה פִּירוֹת, וְתִעֲרַף בְּמָקוֹם שֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה פִּירוֹת, לְכַפֵּר עַל הָרִיגָתוֹ שֶׁל זֶה שֶׁלָּה הִנִּיחוּהוּ לַעֲשׂוֹת פִּירוֹת:

(ה) וַנִּגְשׂוּ הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי כִּי בָחַר יִקְוֹק אֱלֹהֶיךָ לְשִׁרְתוֹ וּלְבָרְךָ בְּשֵׁם יִקְוֹק וְעַל־פִּיהֶם יִהְיֶה כְּלָרִיב וְכָל־נֶגַע: (ו) וְכָל זָקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים אֶל־הַחֲלָל יִרְחֲצוּ אֶת־יְדֵיהֶם עַל־הָעֲגָלָה הָעֲרֹפָה בְּנָחַל:

מִפְּטִיר (ז) וְעָנּוּ וְאָמְרוּ יָדִינוּ לֹא שִׁפְכָה שְׁפָכּוֹ אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאִנוּ. וְכִי עֲלָתָה עַל לֵב שִׁזְקֵנוּ בֵּית דִּין שׁוֹפֵכֵי דָמִים הֵם, אֲלֵא לֹא רִאִינוּהוּ וּפְטַרְנוּהוּ בְּלֹא מִזְנוֹת וּבְלֹא לִוְיָהּ. וְהַכֹּהֲנִים אוֹמְרִים כֹּפֵר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל:

(ח) כִּפֹּר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פָּדִיתָ יִקְוֹק וְאֶל־תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל וּנְכַפֵּר לָהֶם הַדָּם. הַכְּתוּב מְבַשֵּׂר שֶׁמִּשְׁעָשׂוֹ כֵּן יִכּוֹפֵר לָהֶם הָעוֹן:

(ט) וְאֵתָה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקְרֶבךָ כִּרְתַּעֲשָׂה הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי יִקְוֹק: וְאֵתָה תִּבְעֵר. מִגִּיד שֶׁאִם נִמְצָא הַהוּרָא אַחֵר שֶׁנִּתְעַרְפָה הָעֲגָלָה הִרִי זֶה יִהְיֶה, וְהוּא הַיִּשָּׁר בְּעֵינֵי ה': ס

כל הזכויות שמורות. © את כללי הערכה ניתן לראות במבוא לגליון פרשת בראשית.

ניתן להשיג את הגליון (וכן גליונות קודמים) במאגר העלונים הממוחשב של 'דרשו', וכן במייל 2711526@GMAIL.COM

הארות הערות ותיקוני טעויות יתקבלו בברכה 05276-00532

(ו) וּמִרְהָאִישׁ אֲשֶׁר־נָטַע כָּרֶם וְלֹא חָלָלוֹ לֹא פִּדְאוֹ בִּשְׁנָה הָרְבִיעִית, שֶׁהִפְרֹת טַעוּנִין לֹאכֹל בִּירוּשָׁלַם אוֹ לַחֲלֹל בְּדָמִים וּלְאֲכֹל הַדָּמִים בִּירוּשָׁלַם יִלָּךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּדִימוֹת בְּמִלְחָמָה וְאִישׁ אַחֵר יִחַלְלֵנוּ:

(ז) וּמִרְהָאִישׁ אֲשֶׁר־אַרְשׁ אִשָּׁה וְלֹא לָקָחָהּ יִלָּךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ פְּדִימוֹת בְּמִלְחָמָה יִשׁוּב פֶּן יָמוּת, שֶׁאִם לֹא יִשְׁמַע לְדַבְרֵי הַכֹּהֵן כְּדֹאִי הוּא שִׁימוֹת וְאִישׁ אַחֵר יִקְנָהּ:

(ח) וַיִּסְפּוּ הַשִּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם לִמָּה נֹאמַר כֹּאן וַיִּסְפּוּ, מוֹסִיפִין זֶה עַל דַּבְרֵי הַכֹּהֵן, שֶׁהִכְהֵן מִדְּבַר וּמִשְׁמִיעַ מִן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל עַד לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם (פְּסוּקִים ג - ד), וְמִי הָאִישׁ וּשְׁנֵי וְשְׁלִישִׁי (פְּסוּקִים ה - ז) כֹּהֵן מִדְּבַר וְשׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ, וְזֶה שׁוֹטֵר מִדְּבַר וְשׁוֹטֵר מִשְׁמִיעַ וְאָמְרוּ מִרְהָאִישׁ הָיָא יִרְךָ הַלָּבָב יִלָּךְ וַיֵּשֶׁב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמָס אֶת־לָבָב אַחֵיו כְּלָבָבוֹ:

הִירָא וְכָךְ הִלְכְּהוּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כְּמִשְׁמַעוֹ, שֶׁאִינוֹ יִכּוֹל לַעֲמוּד בְּקִשְׁרֵי הַמִּלְחָמָה וְלִרְאוֹת חֶרֶב שְׁלוֹפָה. רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר הִירָא מְעִבִּירוֹת שְׁבִידוֹ, וְלִכְךָ תִּלְתֵּה לּוֹ תוֹרָה לְחִזּוֹר עַל בֵּית וְכֶרֶם וְאִשָּׁה, לְכַסּוֹת עַל הַחֲזִירִים בְּשִׁבִּיל עֲבִירוֹת שְׁבִידִם, שֶׁלֹּא יִבְנוּ שֶׁהֵם בְּעִלֵּי עֲבִירָה, וְהוֹרָאוֹ חוֹזֵר אוֹמֵר שְׁמָא בְּנֵה בֵּית אוֹ נָטַע כֶּרֶם אוֹ אֶרֶשׁ אִשָּׁה:

(ט) וְהָיָה כְּכֹלֶת הַשִּׁטְרִים לְדַבֵּר אֶל־הָעָם וּפְקָדוֹ שְׁרֵי צִבְאוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם: שְׁרֵי לְכָאוֹת. שְׁמַעֲמִידִין זִקְפִּין מִלְּפָנֵיהֶם וּמִלְּאַחֲרֵיהֶם וְכִשְׁלִין שֶׁל בְּרַזִּל בִּידֵיהֶם, וְכֹל מִי שֶׁרוֹצֵה לְחִזּוֹר הָרִשּׁוֹת בִּידוֹ לִקְפֹּחַ אֶת שׁוּקִיו. זִקְפִּין, בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים בְּקֶצֶה הַמַּעֲרָכָה לְזַקּוֹף אֶת הַנוֹפְלִים וּלְחַזְקֵם בְּדַבְרֵים שׁוֹבֵה אֶל הַמִּלְחָמָה וְלֹא תִנּוּסוּ, שֶׁתִּחַלֵּת נִפְלִיָה נִיסָה: ס

*

שביעי

(י) כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיָה בְּמִלְחַמַת הָרִשּׁוֹת הַכְּתוּב מִדְּבַר, כְּמוֹ שֶׁמְפֹרֵשׁ בְּעֵינִין (לְהֹלֵךְ פְּסוּק טו) כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הָעִירִים הָרַחוּקוֹת וְגו' וְקִרְאתָ אֵלֶיָה לְשָׁלוֹם:

(יא) וְהָיָה אִם־שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּהּ לָךְ וְהָיָה כִּלִּי־הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ אִפְּלוֹ אֵתָה מוֹצֵא בָּהּ מִשְׁבַּעָה אוֹמוֹת שְׁנִצְטוּיִת לְהַחֲרִימָם, אֵתָה רִשְׁאֵי לְקִיִּימָם יִהְיוּ לָךְ לְמָס וְעֶבְדוֹךָ. עַד שִׁקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם מָסִים וְשַׁעֲבוּד:

(יב) וְאִם־לֹא תִשָּׁלֵם עִמָּךְ וְעֵשֶׂתָה עִמָּךְ מִלְחָמָה הַכְּתוּב מְבַשֵּׂר שֶׁאִם לֹא תִשָּׁלֵם עִמָּךְ סוֹפָה לְהִלָּחֵם בָּךְ אִם תִּנְחַנְחָה וְתִלָּךְ וְצָרָתָ עָלֶיָה. אִף לְהִרְעִיבָה וְלְהַצְמִיאוּהָ וְלְהַמִּיתָה מִיתַת תַּחֲלוּאִים:

(יג) וְנִתְּנָה יִקְוֹק אֱלֹהֶיךָ בִּידָךְ אִם עֲשִׂיתָ כֹּל הָאִמּוֹר בְּעֵינִין, סוֹף שֶׁה' נֹתְנָה בִּידְךָ וְהַכִּיתָ אֶת־כָּל־זִכְרוֹךָ לְפִרְתָּרְךָ:

(יד) רַק תִּנְשָׁם וְהָטָף וְהַבְּהֵמָה וְכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כְּלִי־שִׁלָּח תִּבְזוֹ לָךְ, וְהָטָף. אִף טָף שֶׁל זָכָרִים. וְמָה אִנִּי מִקִּיִּים (הַפְּסוּק הַקּוֹדֵם) וְהַכִּיתָ אֶת כֹּל זָכָרָה, בְּגִדּוּלִים וְאֶכְלָתָ אֶת־שִׁלָּח אִבְיָךְ אֲשֶׁר נָתַן יִקְוֹק אֱלֹהֶיךָ לָךְ:

(טו) כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל־הָעִירִים הָרַחוּקוֹת מִמָּךְ מֵאֵד אֲשֶׁר לֹא־מַעֲרִי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה: (טז) רַק מַעֲרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִקְוֹק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נִחְלָה לֹא תַחֲיָה כְּלִי־שִׁמָּה:

(יז) כִּי־תִהְיֶה תַחֲרִימָם הַחֲתִי וְהָאִמְרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרָזִי הַחֲתִי וְהַיְבוּסִי כְּאֲשֶׁר צִוָּךְ יִקְוֹק אֱלֹהֶיךָ: כְּאֲשֶׁר כוֹן. לְרַבּוֹת אֶת הַגִּרְגָּשִׁי: